

Voščilo in priporočilo

Danes so se spet odprla vrata vseh šol in v učilnicah je zopet zaplalo šumenje in živahno življenje šolarjev in dijakov.

Premalo se še zavedamo, kaj pomeni vsako šolsko leto ne samo za dijake, družine, marveč za celotno slovensko narodno občestvo v zamejstvu. Sola, in to že v njenih prvih začetkih od otroških vrtcev navzgor, je prva osnova našega narodnega obstoja in njegove samobitnosti. Od šole, vzgoje in izobrazbe fantov in deklet, ki prihajajo iz nje, je odvisno, kakšna in kolikšna bo naša narodna bodočnost. Pošteno vzgojeni in dobro strokovno podkovani prihodnji rod bo lahko vodil v prihodnosti našo etnično skupino k novemu razmahu.

Zato je prav, da izražamo ob tem pomembnem dnevu nekaj voščil in priporočil vsem našim šolarjem in šolnikom.

Prvim, da bi z veseljem prišli ali se vrnili v šolsko življenje, duhovno in telesno okrepljeni po počitnicah. Obenem tudi, da bi se že takoj v začetku šolskega leta začeli z zanimanjem in vestnim sodelovanjem z učitelji in profesorji pridobivati strokovno izobrazbo in vzgojno oblikovanje svojega značaja in osebnosti, da bodo že zgodaj znali upoštevati svoje pravice, pa se tudi globoko zavedati svojih dolžnosti.

Do lanskega leta smo bili večkrat priče mnogim samo golim dijaškim ugovarjanjem, stavitvam in političnim povorkam, ki so samo škodile napredku dijakov, ugledu šole in vzbujale staršem strah za bodočnost njih otrok. Uverjeni smo, da je zdravi mladi rod že spoznal, da samo golo sklicevanje na mlada leta še nikogar ne usposablja in ne opravičuje, da bi na demonstrativne načine izražal sodbe in grajal dosti starejše in strokovno izvežbane šolnike. Seveda, obstajajo tudi izjeme in potreba po šolskih preuredbah, toda ihta in namerno podpihovanje od kate-rekoli strani še nista nikoli ničesar pravilno uredili.

Na drugi strani pa morajo tudi šolniki pokazati tenek posluh za dijakove upravičene težnje, za pravilnejše prijeme in odnose zlasti z dijaki višjih razredov. Navajati jih morajo na odkrit in stvaren dialog, da se dosežejo boljši učni in vzgojni uspehi v pri-jateljskem in složnem sodelovanju učenca in učitelja.

Svoj delež za povoljni razvoj naših šol morajo doprinesti tudi vsi naši starši in družine. Njihovo sodelovanje s šolo je še preskromno. Zadovoljijo se, če pridejo enkrat ali dvakrat vprašat, ali imata njih sin ali hčerka kako petico. Če jo imata zapisano, se po hudujejo, zakaj nima šestice kot sosedov sin.

Na roditelske sestanke ne prihajajo ali

VELIKA PRAZNINA PO NASSERJEVI SMRTI

Predsednik Združene arabske republike Gamal Abdel Nasser je umrl v ponedeljek, 28. t. m., zadet od srčne kapi. Njegova nenadna smrt je globoko odjeknila po vsem svetu ter upravičeno vzbudila veliko zaskrbljenost tako pri prijateljih kot pri nasprotnikih. Svet se namreč zdaj sprašuje, kakšen bo nadaljnji razvoj dogodkov ne samo v Egiptu, temveč v vsem arabskem svetu, ki je videl v Nasserju svojega nespornega voditelja, politika in državnika, čigar vpliv in avtoriteta nista imela tekmecev pri vseh arabskih narodih.

Zadnji njegov uspeh, ki pa je verjetno pospešil njegovo smrt, je bil sporazum med kraljem Husseinom in palestinskim voditeljem Arafatom, s katerim se je končalo bratovsko klanje v Jordaniji ter se je hkrati, vsaj začasno, odstranilo nevarno žarišče novih, še hujših zapletljajev na Srednjem vzhodu.

Nasser je veljal za največjega in najbolj odločnega nasprotnika Izraela, a danes sami Izraelci priznavajo, da je bil umrli predsednik tudi edini arabski voditelj, ki bi se lahko z uspehom z njimi pogajal in bil sposoben poravnati arabsko-izraelski spor, skratka odločilno vplivati, da bi neko častno rešitev sprejel ves arabski svet.

S tem, da je v zadnjem času pristal na tako imenovani Rogersov načrt, je Nasser dokazal, da sprejema politično rešitev konflikta z Izraelci, kar pomeni, da je opustil misel na kako vojaško rešitev, saj sta ga dve izgubljeni vojni gotovo naučili, kakšne bi bile možnosti arabskega ljudstva v novem morebitnem spopadu z Izraelom. Na Nasserja je dalje gotovo vplivala Sovjetska zveza, ki mu je dala jasno razumeti, da ne bo podprla nove vojne, ker bi ta izzvala reakcijo Združenih držav Amerike, s posledicami, ki jih sploh ni mogoče predvidevati.

pa samo iznašajo svoje osebne in nestvarne pritožbe.

Se večji doprinos za pravilno in gradivno ocenjevanje naših šol bi moral priti od naših javnih dejavnikov, tiska, radia, političnih skupin in njihovih voditeljev. Ti le prevečkrat upoštevajo šolo kot drobiž za svoje politične račune in po tem pritlikavem merilu sodijo učno osebje in šolo.

S tem pa ne rečemo, da ne sme biti kritike, toda ta naj bo stvarna, neosebna in ne razdirajoča. Pa tudi v tem pogledu se opaža večje razumevanje.

S temi voščili, priporočili in upanjem spremljamo učečo se mladino in učno osebje v novo šolsko leto, ki naj zopet doprinese svoj delež h gradnji naše trdne narodnostne skupnosti.

R. B.

Gamal Abdel Nasser, ki je prej upravičeno predstavljal za arabski svet simbol njegovih teženj in prizadevanj za narodno in družbeno osvoboditev, je tako dejansko postal pomirjevalec razburkanih strasti posameznih arabskih voditeljev in ljudstev ter preprečeval, da bi znova prihajala na dan neracionalna dejanja, ki bi arabski stvari gotovo bolj škodovala kot koristila.

Kdo bo sedaj prevzel njegovo nelahko dediščino ter zlasti njegovo novo vlogo? To je vprašanje, s katerim se danes mučijo odgovorni državniki. V Združeni arabski republiki ni po splošnem mnenju nobenega imena, ki bi se lahko primerjalo z umrlim predsednikom.

Voditelji ostalih arabskih držav tudi nimajo tolikšnega vpliva, kot ga je imel Nasser, nekateri pa so poleg tega hudo medseboj sperti, kot dokazuje med drugim prav spopad med Jordanci in Palestinci ter zadržanje Sirije, ki je ob tej priložnosti odločno stala na strani voditelja palestinskih beguncev Arafata in mu tudi aktivno pomagala v boju proti oddelkom kraljeve jordanske vojske.

Zaradi tega utegne nenadna smrt predsednika Nasserja položaj na Srednjem vzhodu še poslabšati, oziroma ošibiti upanje, da bi postopno našli rešitev hude krize, ki danes zajema ta predel sveta.

Odločilno pa bo v tej zvezi stališče, ki ga bosta zavzeli obe velesili, to je Sovjetska zveza in Združene države Amerike. Prva bo gotovo nadaljevala s politiko materialne in moralne pomoči arabskim narodom in državam, s čimer bo hkrati utrjevala svojo prisotnost v Sredozemlju in na vsem Srednjem vzhodu. Vendar bo verjetno strogo pazila, da ne bo ta pomoč preseгла določene meje, ker bi v tem tvegala, da bi se neposredno pomerila z svojim ameriškim tekmečem. Združene države Amerike pa bodo še dalje posredno in neposredno podpirale Izrael, ker ne morejo dovoliti, da bi arabski svet zagrešil nad njim genocid. Vendar si tudi Amerika ne more privoščiti take politike, katere prva posledica bi bila, da bi si za daljšo dobo popolnoma odtujila ves arabski svet.

Izhod iz tega kočljivega položaja ne more biti drugo kot vzporedno prizadevanje obeh velesil za častno rešitev arabsko-izraelskega spora, za rešitev, ki bi upoštevala tako izraelsko zakonito pravico do obstoja njih države, v mejah, ki bi ne bile več sporne, kot tudi pravico arabskih ljudstev, da se otresejo vsakega tujega varuštva in začno živeti svoje lastno življenje in končno, kar je še najbolj važno in pereče, nesporno pravico palestinskih beguncev do lastne strehe, s čimer bi se tudi nehala njihovo izkoriščanje v namene, ki z njihovim bojem nimajo nič skupnega.

Nixonovo potovanje po Evropi

Medtem ko pišemo, se predsednik ZDA nahaja v Beogradu, kamor je prišel na vabilo maršala Tita. V Jugoslavijo je Nixon došel, potem ko je opravil obisk v Rimu, kjer se je srečal s predsednikom Saragatom, člani italijanske vlade in s papežem Pavlom VI. Obiskal je nato VI. ameriško vojno ladjevje v Sredozemlju, se sestal s poveljniki NATO v Neaplju ter imel sestanek z vsemi ameriškimi veleposlaniki iz sredozemskih držav.

Beograd je druga etpa v njegovem potovanju po Evropi, saj je znano, da bo iz Jugoslavije odpotoval v Madrid in nato še v London.

V noči med ponedeljkom in torkom, ko se je po svetu bliskovito razširila vest o nenadni smrti predsednika Nasserja, je Nixon, kot piše svetovni tisk, bil na tem, da odpove obisk v Jugoslaviji in v že prej omenjenih državah. Po mrzličnem posvetovanju s svojimi sodelavci in diplomati prizadetih držav, pa je sklenil, da bo njegova pot po Evropi potekala po programu, ki je bil ob samem začetku določen.

Ne more biti nobenega dvoma, da je sedanjí Nixonov obisk v tesni, neposredni zvezi z dogajanjem na Srednjem vzhodu, kar med drugim potrjuje dejstvo, da so cilj njegovega potovanja kar tri države ki jih oblika Sredozemsko morje. Tik pred odhodom iz Washingtona so na Srednjem vzhodu nastali novi zapletljaj, ki so dosegli vrhunec z državljansko vojno v Jordaniji. Ta se je za srečo končala s sporazumom med Husseinom in Arafatom, ki je bil sklenjen, ko je Nixon že bil v Rimu. Toda nato je iznenada prišla Nasserjeva smrt, ki je odprla novo praznino v že tako kočljivem položaju na Srednjem vzhodu.

V Rimu je ameriški predsednik jasno poudaril, kakšni so nameni njegovega sedanjega obiska: poudariti ameriško prisotnost v Sredozemlju kot jamstvo za ohranitev miru in neodvisnosti sredozemskih držav ter hkrati seznaniti svoje zaveznike in gostitelje z načrti, ki jih nameravajo Združene države uresničiti, da se odstranijo žarišča vojne, kjerkoli ta obstajajo.

V tej zvezi je gotovo izrednega pomena obisk v Jugoslaviji. Ne glede na to, da je to prvi obisk nekega ameriškega predsednika

v sosedni republiki, pade takoj v oči dejstvo, da se Nixon sestane z državnikom in se sreča s politično stvarnostjo, ki v sedanjih mednarodnih odnosih zavzema posebno mesto. Maršal Tito je namreč danes državnik, ki gotovo ima največji vpliv med vsemi politiki, ki so na čelu neuvrščenih držav, katerih število je vedno večje in ki brez dvoma predstavljajo krepko politično silo v svetu, čeprav so gospodarsko in vojaško šibke.

Tudi v odnosih s Sovjetsko zvezo ima Jugoslavija bogato izkustvo, ki jo lahko posreduje tudi drugim državam, katere se nahajajo v sličnih okoliščinah in pogojih. Iz vseh teh in drugih razlogov je treba obisku ameriškega predsednika v Beogradu pripisati veliko važnost, da ne omenjamo vprašanj, ki neposredno zadevajo odnose med obema državama, pri čemer prihaja zlasti v poštev problem sedanjega kritičnega gospodarskega položaja v Jugoslaviji in obliko pomoči, ki jo lahko ZDA še dalje nudijo.

Odgovor tržaškemu „Delu“

Deželni svetovavec dr. Drago Štoka nam je poslal v objavo naslednje:

Tržaški štirinajstodnevnik »Delo«, glasilo KPI za slovensko manjšino, je v svoji zadnji številki posvetilo zakonskemu osnutku, ki sem ga vložil v imenu Slovenske skupnosti, kar tri članke. Ker odseva v vseh treh člankih dobršna mera zafrkantstva na moj račun ter na račun truda, ki sem ga vložil za odobritev zakonskega osnutka Slovenske skupnosti, ne bom na te članke odgovarjal ter izpodbijal, vseh netočnosti, ki so se v njih nabrale. Tudi zato ne, ker sta te članke napisala Dušan Lovriha in St(ojan) S(petič). Lovriha je moj kolega v deželnem svetu in bi bilo precej nespametno, če bi mi dva začela medsebojno polemiko. Slednja bi se znala vleči v nedogled, kar bi imelo za posledico, da bi oba utegnili zanemarjati naloge ki so nama naložene kot deželni svetovavcema. Poleg tega pa bi polemika med dvema svetovavcema slovenske narodnosti bila pogodu marsikateremu desničarskemu elementu italijanske narodnosti... Moje mnenje pa je od vsega začetka, kar sem bil izvoljen, naslednje: vsak ima svojo pot, vsaka stranka ima svoje naloge. V okviru teh delujmo Slovenci, kjerkoli smo; iščimo, kar nam je skupnega in pustimo ob strani, kar nas loči. Temu načelu sem doslej ostal zvest in bom seveda tudi v bodoče. Posebej pa sem se in se bom še v tem smislu izogibal osebnih napadov ali ostrih, nepotrebnih in sterilnih polemik, ki dišijo bolj po letu 48 kot po letu 70.

S St(ojanom) S(petičem) pa ne bom polemiziral — čeprav je mnogo tendenčnosti pa tudi neresničnih trditev v njegovem članku — že zaradi tega ne, ker prihaja na seje deželnega sveta kot dopisnik Primorskega dnevnika in on sam najbolje ve, da bi moral na važne in delikatne seje deželnega sveta prihajati kot svoboden časnikar, ki mu je predvsem do objektivnega poročanja tako v Primorskem dnevniku kot tudi v Delu.

Kljub gornjim pojasnilom in ugotovitvam, pa moram odgovoriti na dve glavni stvari, ki mi jih »očita« Delo, ne zato, da bi urednike Dela prepričal o pravilnosti svojega ukrepanja, ampak predvsem zato, da ne bi morebitni kronisti,

ČISTKA V PRAGI

V Pragi živijo v ozračju političnih čistk, ki so naperjene proti vidnim in namišljenim pristašem strmoglavljenegega politika Aleksandra Dubčeka. Po prvotnih načrtih bi se bili morali ti procesi končati do konca septembra. Doslej je bilo izključenih iz češko-slovaške komunistične partije nad pol milijona članov, ki se vodstvu niso zdeli dovolj zanesljivi.

Strankino orednje glasilo »Rude pravo« pa piše, da čistka ne more biti še končana. Piše tudi da so se vrinili liberalni elementi posebno v učne, znanstvene in prosvetne ustanove. Komunistični dnevnik zahteva, naj se potrudijo sindikalne organizacije, da se tudi taki intelektulci in znanstveniki izrinejo iz javnih ustanov.

V nekem angleškem študentskem časopisu smo pred kratkim brali: »Čemu lovimo mrčes? Skoraj gotovo zato, ker nastopa množično in postaja ljudem nadležen. Sovražstvo do mrčesa dokazuje popolnoma nedemokratsko miselnost in jo je treba zato rej premagati.«

ki bi kdaj pozneje brskali po Delu, bili napačno informirani.

1. V pristojni komisiji nisem načelno nasprotoval predlogu komunističnih svetovavcev, naj bi šla delegacija deželnih svetovavcev v Rim, a sem si z ozirom na delikatnost zadeve pridržal pravico, da se pomenim z vodstvom Slovenske skupnosti glede dokončnega stališča. Izvršni odbor Slovenske skupnosti ter Koordinacijski odbor pa sta bila enotnega mnenja, da bi ne bilo pametno v tem zelo kočljivem trenutku voziti v Rim vse stranke, ki so zastopane v deželnem svetu, torej tudi fašiste in liberalce. Rim ima svoje poglede na vso stvar in bi enostavno poslušal eno in drugo plat zvona ter si mislil tretje. Težko je vedeti, ali bo zakonski predlog Slovenske skupnosti prišel do cilja ali ne — čeprav sem pri predsedstvu rimske vlade dobil ugoden vtis — ni pa težko vedeti, da bi delegacija vseh strank, z deljenim mnenjem, ki bi ga zastopala, dala vladi v Rimu dobrodošel izgovor, da si umije roke in spravi v roku 15 dni, ki ga predpisuje zakon, celotno vprašanje pred ustavno sodišče, o katerem vsi vemo, na kakšno stališče se postavlja, ko gre za vprašanje slovenske manjšine.

Zato sem predložil svojo resolucijo in zahteval od najvišje oblasti v deželi, to je deželnega odbora in njegovega predsednika, da intervenira osebno pri predsedstvu vlade v Rimu. Odbor je sprejel mojo zahtevo, zato sem se pri predlogu komunistične skupine vzdržal, kar pa pomeni, da nisem bil proti predlogu kot takšnemu, oz. proti takšni delegaciji deželnih svetovavcev, ki bi ustrezala dejanskemu stanju in želji prebivalstva, in ki bi šla kdaj pozneje razpravljat v Rim o vseh slovenskih vprašanjih. Nasprotno: ne glede na to, ali bo šel naš zakon skozi ali ne, bo treba kdaj pomisliti na to, da gremo vsi trije svetovavci slovenske narodnosti enkrat skupaj v Rim, kjer bomo obrazložili svoje zahteve. Poleg tega se pripravlja tudi skupna spomenica vseh Slovencev. Treba bo pomisliti na najbolj učinkovite načine, da v raznih svetih in organih podpremo in zagovarjamo skupno akcijo vseh zamejskih Slovencev pri rimskih oblasteh.

2. Delo hoče dokazati, da sem odvisen od

(dalje na 3. strani)

DAVČNI POSTENJAKI

Stara resnica je, da davkov nihče rad ne plačuje. Menda še finančni minister ne, čeprav bi se brez davkov ustavilo vse javno življenje v vsaki državi.

Število davčnih utajevalcev ali takih, ki samo delno prijavijo svoje dohodke, pa je menda pri gotovih kategorijah največje v Italiji. Po zadnjih poročilih finančnega ministrstva so v prvi vrsti izvrševalci takozvanih prostih poklicev, na primer zdravniki, inženirji, odvetniki. Od teh davčnih obvezancev jih približno 70 odstotkov ne prijavi pravilno svojih dohodkov. Od sto zasluženih lir jih prijavijo le 28 do 30. Vseh takih nepopolnih prijav ja v Italiji okrog 8 milijonov.

Najbolj točno so obdavčeni državni uslužbenci n.pr. profesorji, učitelji, uradniki, ki imajo vsako liro točno zabeleženo. Zato se tudi dogaja, da plača več davkov kak šolnik kot pa zdravnik ali trgovec.

Grozeči razkroj slovenskih narečij

Pri nobenem narodu se govorjeni in knjižni jezik ne krijeta. Povsod predstavlja knjižni jezik rezultat bolj ali manj zavestnega, bolj ali manj posrečenega izbora besed iz posameznih narečij in novih skovank ali tudi izposojenk. Tako tudi pri Slovencih. Le da je pri slovenskem narodu knjižni jezik v mnogo večji meri rezultat umetnega procesa kakor pri drugih narodih. Medtem ko je drugod knjižni jezik v daljšem razdobju organsko nastajal iz ljudskih narečij in se oplajal, kar zadeva besedišča, iz najboljšega v njih, je bil pri slovenščini ta razvoj bolj umeten, kajti zelo velik doprinos k oblikovanju modernega slovenskega knjižnega jezika so predstavljale izposojenke iz slovenskih jezikov, medtem ko je bilo okrog 30.000 besed, izvirajočih iz ljudskih narečij, izločenih iz knjižnega jezika, delno že v prejšnjem, delno pa v tem stoletju.

To dejstvo kaže, kako negativno stališče do ljudskih narečij so zavzemali v preteklosti tisti, ki so oblikovali slovenski knjižni jezik. In tako stališče še danes prevladuje pri slovenskih jezikoslovcih. Edini, ki se res zanimajo za slovenska ljudska narečja, so etnografi. Tako so npr. v novejši dobi ravno etnografi in folkloristi kot npr. Boris Orel, Milko Matičetov, Niko Kuret in Pavle Merku, odkrili celo bogastvo narečnih besed, delno v zvezi z odkrivanjem starih ljudskih pesmi in melodij, medtem ko so ostali jezikoslovci vse do danes precej brezbržni do raziskovanja narečij. Doslej je kolikor toliko raziskano le eno samo slovensko na-

rečja oziroma besedje ene same vasi, vsa ostala narečja pa so ostala zunaj področja znanstvenega raziskovanja. Kaj je temu vzrok, je težko reči. Verjetno pomanjkanje tradicije. Ker nismo imeli Slovenci nikoli nobenega velikega jezikoslovca, ki bi bil pokazal večje zanimanje za narečja, ampak so se vsi naši pomembnejši jezikoslovci zanimali predvsem za abecedo in za slovnične oblike, je postalo to tradicija, kateri so se prilagodile tudi mlajše generacije.

Dejstvo pa je, da so preseljevanje prebivalstva v modernem času, splošna šolska obveznost in vedno daljši šolski pouk, pri katerem se otroci nauče knjižnega jezika, in pa moderen način življenja, ki izloča vedno več starih predmetov in navad, že ogrozili obstoj slovenskih narečij. Danes le še kako prav stari ljudje govorijo čista narečja ali jih vsaj še znajo, srednje in mlade generacije pa ne več. S tem gre v pozabo in izumira veliko število narečnih besed, ki spadajo k najstarejšemu in najbolj izvirnemu slovenskemu jezikovnemu skladu. Zato bi bil zdaj skrajni čas, da se od tega starega jezikovnega sklada slovenskega naroda reši, kar se še da rešiti, s tem, da bi zbrali narečne besede in sestavili besednjake posameznih narečij, npr. narečij, ki jih govorijo v Slovenski krajini, v Prekiciji, na Ptujskem polju, v Haložah, v Beli krajini, na Koroškem, na Pohorju, na Gorenjskem, na Dolenjskem, na Tolminskem, v Reziji in drugod.

Ti slovarji bi predstavljali bodočo zakladnico in rezervoar slovenskega jezika. Če pa

zdaj ne bo zbran ta besedni zaklad, bo pravi čas zamujen in zamujenega ne bo možno nikoli več nadoknaditi. Zanimivo je, da so v Italiji v tem pogledu precej naprej in tržaško italijansko narečje je v glavnem že zbrano in objavljeno po zaslugi jezikoslovca Giannija Pinguentinija, ki je posvetil nekaj — a tendenčne — pozornosti tudi okoliškimi slovenskim narečjem.

ODGOVOR TRŽASKEMU »DELU«

(Nadaljevanje z 2. strani)

volje vladnih strank. Mislim, da nima smisla sploh govoriti o tem. Slovenska skupnost, ki jo zastopam v deželni svet, je v tem organu svobodna v svojih posegih in odločitvah. Ona skuša podpreti vse to, kar ve, da je za slovensko narodno skupnost pozitivno, pa naj prihaja predlog iz vrst večine ali opozicije. Kot sem večkrat glasoval za stvari, ki so jih predložili komunistični svetovavci, tako sem podprl tudi pozitivne predloge svetovavcev vladnih strank. Meni osebno in Slovenski skupnosti iz Trsta in Gorice je stalno pred očmi samo eno: koristi slovenske narodne skupnosti in koristi vsega deželnega prebivalstva. Vse, kar gre v to smer, je deležno naše politične podpore; vsekakor škoduje narodnostim, socialnim in ekonomskim koristim našega prebivalstva, pa je deležno našega negativnega glasu.

Mislim, da so nam volivci dali mandat v tem smislu in zato bomo nadaljevali s svojim delom za napredek vsega prebivalstva in za rešitev vseh vprašanj, ki še danes preprečujejo svoboden razvoj in svobodno življenje zamejskih Slovencev, pa naj bo to temu ali onemu všeč, ali pa ne! DRAGO ŠTOKA

POTOVANJE PO SKANDINAVIJI

VIATICUS

XI.

Nekje med postajama Falkenberg in Frillesås opazim prve primitivne kozolce, po pet, šest drogov, zasajenih v zemljo in povezanih z žico ali morda z latami, na katerih se suši seno. To mi napravi švedsko pokrajino takoj bolj domačo, saj kozolci so ravno značilno znamenje slovenske pokrajine. Čimdalje proti severu prihajamo, tem več je videti takih kozolcev in tem večji — ali bolj daljši — postajajo. Največkrat je videti po dva, tri skupaj, pa tudi vse.

Od Švedov na vlaku sem skušal zvedeti, kako pravijo kozolcem. Čudili so se mi, zakaj me to zanima — tako brezpomembna stvar. Rekel sem, da se zanimam za to kot za etnografsko posebnost. Vendar nekateri niso vedeli, kako se pravi kozolcu v njihovem jeziku. Šele starejši možak, verjetno je bil kmet ali doma s podeželja, mi je povedal, da pravijo kozolcu v tistih krajih hō. A ker pravijo tudi senu hō (dialektna švedska beseda za seno pa se glasi tudi sena), nisem prepričan, da mi je povedal res pravi izraz. Ljudje, ki se zanimajo za etnografske posebnosti v tujih deželah, pač ne smejo potovati z vlakom. Avto je v ta namen mnogo bolj praktičen, ker se lahko potnik ustavi, kjer se hoče, stvari prefotografira in tudi temeljito izpraša ljudi o tistem, kar ga zanima. Mislim pa, da bi se slovenskim etnografom splačala raziskovalna odprava na Švedsko, da bi temeljiteje osvetlili vprašanje kozolcev in zlasti njihovega izvora. Zanimivo je namreč, da

so kozolci predvsem slovenska in švedska posebnost.

Šele po devetih zvečer smo prispeli v Oslo. Kljub pozni uri pa je bilo še popolnoma svetlo. Sonce je zatonovalo v morje, ki nas že dolgo spremlja na desni strani in sega z ozkimi zalivi ponekod čisto do proge, šele malo preden se je vlak ustavil na postaji v norveškem glavnem mestu. Prvi vtis, ko sem stopil iz vlaka, je bil nekaj posebnega. Vlak se je ustavil precej daleč zunaj ob nekakem širokem odprtem lesenem pomolu, ki spominja na pristaniški pomol. Potem smo morali hoditi kakih 150 metrov, da smo prišli na pravo, pokrito postajo, ki spominja nekoliko na postajo v Københavnu, le da je veliko manjša in v vsakem pogledu skromnejša. Tudi hipijev skoraj ni bilo videti. Zaklenil sem kovček v jekleni predal, ki služi namesto garderobe, in se postavil za mnogimi drugimi vred v vrsto pred eno od obeh turističnih pisarn na postaji, kjer je možno dobiti informacije in rezervacije za hotelske sobe. Tu sem imel prvič opraviti s starimi ameriški turisti, ki so postale strah in trepet deklet po turističnih pisarnah v Skandinaviji in najbrž tudi drugod po Evropi. Ker so že praktične v vsem, kar zadeva potovanja, se niso mudile s spravljanjem prtljage v jeklene predale, ampak so zdirjale naravnost pred okenci dveh turističnih pisarn, tako da so bile prve tam.

Slučaj je nanese, da sem se znašel tik za eno teh strašnih stark. Pravzaprav bi moral reči, da sem imel smolo. Kajti trajalo je debeli dve uri, preden sta obe gospodični opra-

vili s temi groznimi staricami (vmes je bilo tudi nekaj starcev, verjetno njihovih mož). Vsaka je ostala pred okencem vsaj četrte ure, popolnoma brezbržna za dolgo vrsto ljudi, ki je stala za njo. Gospodični pri okencu sta telefonirali v vse mogoče hotele, toda očitno zaman. Šele ko je prišla na vrsto tista pred menoj, se mi je zjasnilo, zakaj traja vsa stvar tako dolgo.

Starka — bilo je je komaj za poldrug meter in gotovo je bila blizu svoje sedemdesetletnice, če je ni že prestopila — si je zabila v glavo, da mora dobiti najbolj poceni in najlepšo sobo, z najlepšim razgledom v Oslo in najbližje postaji; postavila pa je še vrsto drugih pogojev. In začelo se je telefoniranje. Toda mnogi hoteli so bili zasedeni. Mnogi so se zdeli Američanki predaleč — očitno je bila odločena, da ne bo trošila denarja za taksi. Če se ji je zazdel kakšen v primerni bližini — uradnica ji je morala vedno navesti točno razdaljo od postaje, kar je bilo zabeleženo na prospektu, ki ga je imela pred seboj — pa je bila soba predraga, ali pa je bilo kaj drugega narobe. Tisti, ki so stali bolj zadaj, so godrnjali vedno bolj glasno, padale so jedke opombe, tudi v angleščini — med čakajočimi so bile tudi skupine mladih Američanov in Angležev — toda starka se ni niti enkrat ozrla in sploh ni pokazala, da je slišala. Obnašala se je, kakor da je za njo sama praznina in kakor da je uradnica tam samo zaradi nje. Gledal sem na uro. Pred okencem je ostala dvajset minut. Uradnica nam je mežikala, a z Američanko niti za hip ni izgubila potrpljenja. Bila je vedno enako vljudna in prijazna. (Mimogrede: če hoče kdo res prijazno in potrpežljivo ženo, naj vsame Norvežanko, bolj prijaznih in potrpežljivih žensk najbrž ni na svetu.) (dalje)

Tržaškega

Za zaščito Krasa

Na znanstvenem posvetu o zaščiti Krasa, ki so ga sklicali v zvezi s »kraško ohceto« in katerega so se udeležili strokovnjaki iz Italije in Jugoslavije (posvet je bil na Repentbru), je bilo sprejeto zaključno poročilo, ki obsega glavne obdelane argumente. Med drugim pravi poročilo: »Ugotovljena je bila potreba, da — zaradi temeljne enotnosti kraškega teritorija — pride do tesnega sodelovanja med občinskimi upravami in strokovnjaki raznih področij, tako Italijani kot Slovenci; kar zadeva probleme teritorialnega načrtovanja pa bo treba dati pobudo za razvoj socialnih ustanov v službi prebivalstva, omogočiti bo treba razvoj gospodarskih dejavnosti na osnovi združništva ter izboljšati prometne zveze, s čimer bo moč ohraniti naselbine. Do razvoja kraške kulture pač ne more priti brez javnih investicij, ki naj to kulturo podpro«.

Kar zadeva cilje, ki bi jih bilo treba čimprej uresničiti, pa poročilo naglašja, da bo treba še nadalje usmerjati napore za uresničenje omrežja muzejev na prostem, podobno kot se je posrečilo — v manjšem obsegu — že članom zadruga »Kraška hiša«. Upoštevati je treba, da dobremu zgledu vedno sledijo podobne iniciative. Zaščititi bo treba obsežnejše ambiente, kot so npr. cele vasi, ter v to vključiti tudi tradicionalne gospodarske kulture, ki so vezane na naselbine.

Slovenski predstavniki poudarjajo v poročilu potrebo po večji organiziranosti v študijah urbanističnega, zgodovinskega in naravnega značaja tako, da bo moč priti do konkretne dokumentacije, ki naj predstavlja osnovo za kakršenkoli dokumentiran poseg za zaščito Krasa. Vsi zbrani podatki morajo biti upoštevani tako pri urbanistično-teritorialnem kot gospodarsko socialnem načrtovanju. To načrtovanje ne sme biti več prepuščeno naključju, temveč mora biti vzporejeno z vsem življenjem Krasa. V načrtovanje pa bo treba vključiti tudi dozdej nadzorovano priseljevanje nekmečkega prebivalstva, ki podira prejšnje ravnotežje, ne da bi vzpostavilo novo, ki naj bi odgovarjalo današnjim zahte-

vam človeka, ki na Krasu živi. Zagotovljena mora tudi biti učinkovitost določb, ki zahtevajo urbanistične načrte, kot tudi dejanska zaščita kraških spomenikov. Za nekatere od teh in za določena krajinska področja bo treba tudi izvesti točno določen sanacijski načrt. Zato je želeli, da bi čimprej prišlo do ustanovitve posebnega intervencijskega sklada za reševanje v primerih najbolj akutnih uničevanj kraškega okolja. Ta sklad bi morale financirati občine in zainteresirane teritorialne enote, ker gre za naravno bogastvo javnega značaja.

Na posvetu so poročali: funkcionar odbornišтва za kmetijstvo in gozdarstvo Furlanije - Julijske Benečije dr. Riccardo Querini o zaščiti arhitektonskih značilnosti Krasa; Aurelia Gruber Benco o »Krasu v literaturi«; Vladimir Klemenčič o sedanjih problemih Krasa in o perspektivah za njegov bodoči razvoj; Dušan Kuhar o nekaterih etnoloških značilnostih Krasa ter o možnosti skupnih raziskav; Pavle

Merkù o novih kraških etnofonskih izsledkih; Giulio Montenero in Livio Poldini o nekaterih ljudskih običajih; Stane Peterlin o nekaterih problemih zaščite Krasa; Franc Leban o kraški zgodovini; Ivan Sedej o realnih predpostavkah zaščite Krasa in njegove arhitekture ter senator Paolo Sema o nekdanjih naselbinah, njih nastanku in migracijskih značilnostih prebivalstva. (AGI)

JESENSKI SKAVTSKI TABOR

Slovenski tržaški skavti in skavtinje so imeli prejšnjo nedeljo na Opčinah svoje prvo jesensko srečanje, ki je neke zaključilo poletno delo te organizacije, istočasno pa je služilo za pripravo na zimsko delo po krožkih v mestu in po vaseh tržaškega zaledja. Na Opčinah se je zbralo okrog sto skavtov in skavtinj, ki so se v dopoldanskih urah med seboj pogovorili, si ogledali filme in diapozitive s preteklih taborjenj in se pomerili v odbojarski tekmi. Popoldne pa so napravili krajši izlet po openski gmajni, izlet, ki je tudi vseboval eno izmed skavtskih iger. Dan in srečanje pa so ti mladi fantje in dekleta zaključili s skrbno pripravljenim tabornim ognjem. Mladi udeleženci nedeljskega srečanja, so nam povedali, da so bili s tem taborom zelo zadovoljni in da si želijo ob prvi priliki spet kaj podobnega.

Tržaški občinski svet se spet sestal

Po daljšem premoru se je v torek ponovno sestal tržaški občinski svet. Župan Spaccini je poročal, da je levosredinska koalicija dosegla sporazum, ki omogoča vstop republikanskega svetovavca v občinski odbor. Hkrati so bili odstranjeni razlogi, zaradi katerih je socialistični odbornik Dušan Hreščak pred meseci izstopil iz odbora, česar pa ta ni vzel na znanje. Hreščak torej ostane odbornik.

Zaradi vstopa republikanca Gasparinija v odbor bo iz njega izstopil socialdemokrat Lovero. S tem bodo vse levosredinske sile neposredno zastopane v občinskem odboru.

Pred temi županovimi sporočili je bila razprava o misovskem predlogu, naj občinski svet takoj zavzame stališče o zahtevi, da se tržaški pokrajini prizna določen kontingent bencina po znižani ceni, češ da je ta problem postal še bolj pereč po zadnjem

povišanju cene bencinu, kar je posledica znanih ukrepov za ozdravljenje gospodarskega položaja v državi. Po daljši razpravi je večina svetovavcev sklenila, da bo svet o tem vprašanju razpravljal v torek prihodnjega tedna.

PREDSTAVNIKI SG V RIMU

Minister za turizem in predstave, poslanec Giacomo Matteotti je pred dnevi sprejel predsednika Slovenskega gledališča v Trstu, prof. Josipa Tavčarja in ravnatelja Filiberta Benedetiča. Med razgovorom, ki je potekal v zelo prijaznem vzdušju, sta predstavnika našega gledališča obrazložila ministru pravni položaj SG, zlasti v zvezi z njegovo predvideno publicizacijo ter se seveda zavzela za izdatnejšo finančno pomoč pristojnega ministrstva. Poslanec Matteotti je pokazal zanimanje za obrazloženi problem in obljubil za prihodnjo sezono večji finančni prispevek.

VEČJE ŠTEVILO SLOVENSКИH SOLARJEV

Kot poročamo na prvi strani, se je danes po vsej državi začelo novo šolsko leto. V tržaški pokrajini se je v osnovne in srednje šole vseh vrst vpisalo skupno 31.416 učencev in učenk.

Naše brave bo gotovo zanimalo, koliko učencev se je letos vpisalo v slovenske šole. Reči moramo, da se je letos število naših solarjev na splošno povečalo. V osnovnih šolah je vpisanih skupno 1179 otrok, in sicer 82 več kot lani, ko jih je bilo 1117. V nižje srednje šole je letos vpisanih skupno 630 dijakov, to je pet manj kot lani; povečalo pa se je letos število dijakov višjih srednjih šol. Te šole obiskuje letos 435 dijakov, medtem ko jih je lani bilo 390.

V osnovnih šolah v Nabrežini, Sempolaju in Barkovljah je letos ena učna moč več kot lani.

BCIKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 300.000.000

Tekoči računi — hranilne vloge — krožni čeki
varnostne skrinjice — neprekinjena blagajna

Dopisniki po vsej Italiji

MENJAVA VSEH TUJIH VALUT

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. ŠT. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: **BANKRED**

DRUSTVENA RAZGIBANOST

V Gorici deluje že nekaj časa poseben Institut za mednarodno sociologijo. Njegov uradni sodelavec je tudi naš goriški rojak dr. Emidij Susič.

Zavod se ukvarja z raziskovanjem socialnega življenja zlasti na našem področju. Pri svojem raziskovalnem delu prihaja do novih in sodobnih prijemov.

Sedaj so obdelali stanje in delovanje najrazličnejših družbenih ustanov na Goriškem. Statistike pokažejo precejšnjo razgibanost. Pri nas deluje sedaj okrog 866 društev, italijanskih in slovenskih, v katerih je včlanjenih več kot 111 tisoč članov.

Na prvem mestu so verska združenja, ki jih je 244; potem pridejo športna, teh je 175, sledijo politična; 127 po številu. Kulturno-prosvetnih imamo 72, gospodarsko-sindikálnih 75, bojevnih 79, podpornih 24 in še nekaj drugih.

Na ozemlju s pretežno slovenskim prebivalstvom navajajo statistični podatki omenjenega zavoda sledeče podatke, ki se pa ne zdijo prav točni: verskih društev je 20, prosvetnih 18, športnih 13, gospodarskih 9, rekreacijskih 9, podporno je eno; združenj s političnimi cilji pa kar šest.

Sto šestdeset društev ima od 20 do 25 članov. Peinštirideset pa jih je z nad 500 člani. Srednje število društvenih članov znaša okrog sto.

V slovenskem delu je društveno delovanje bolj versko in kulturno prosvetno.

AVTOBUSNI VOZNI RED

S prvim oktobrom je prišel v veljavo novi zimski vozni red Ribijevih avtobusov. Na progi Gorica - Oslavje - Grojno - Gorica odhaja avtobus iz Gorice ob delavnikih ob: 6.50, 10, 16.30, 19.45. Ob nedeljah in praznikih ob: 14.30, 16.30, 18.30, 20.15.

Na progi čez Grojno - Oslavje Gorica pa ob: 7.30, 12.30, 13.30, 18.20. Ob praznikih ob: 15.30, 17.30.

Proga v Gabrije ob delavnikih iz Gorice: ob 8.10, 11.50, 14.10 in 19 samo do Sovodenj. Ob nedeljah in praznikih ob 13.45 in 18. Iz Gabrije ob delavnikih ob 8.30, 12.10, 14.30, 19.10 (iz Sovodenj). Ob praznikih in nedeljah pa oz 14.05 in 18.20.

Štregatev in občinske težave v Števerjanu

Števerjan, ki zajema v svojem občinskem obsegu skoro ves del briških gričev pod Italijo, je v marsičem vodilen v goriškem javnem življenju. Zadnjič smo pisali o prosvetnem in športnem delovanju števerjanske mladine.

Ta lepa briška vas na slikovitem griču med vinskimi bregovi je važna tudi v goriškem kmečkem merilu. Posebno sedaj ko so trte obrodile. Po večini so vinorejci že začeli s trgatvijo. Nekateri pa nekaj upajo, da bodo ti topli jesenski popoldnevi dodali grozdju še kaj sladčine. Vendar pa jih skrbijo precej hladne noči v zadnjih dneh, ki utegnejo kaj škodovati. Kaže, da bo sredi oktobra že ves trtni pridelek obran.

Po dosedanjih računih bo grozdni pridelek večji od lanskega, pa tudi vinska kakovost bo boljša. Seveda, pri tem je že pogovor o cenah vedno bolj važen. Te bodo vse kakor višje od lanskih, čeprav še ni dosežen enotni tip briških vin, kakor bi bilo želeli. Posestniki že sami polnijo buteljke z last-

V ponedeljek zvečer je imel goriški občinski svet svojo redno sejo. Kot osrednja točka je bil na sporedu županov govor o programu nove mestne uprave, ki ga bo izvajala leva sredina. Župan Martina je izjavil, da bo nadaljevala svoje upravno-politično delo na dosedanjih osnovah. Predvsem hoče biti uprava taka, da bo omogočila vsakemu občanu tak razvoj in obstoj, ki mu bo omogočal uživanje najvišjih koristi v demokratičnem okolju.

Našel je dolgo vrsto občinskih problemov, ki terjajo nujne rešitve; to so predvsem regulacijski mestni načrt, pravična ureditev davčnih bremen, vodovod, kanalizacije, mejni prehodi, večja skrb za mladino in še dosti podobnih vprašanj.

Na drugem mestu je župan poudaril v imenu večine tudi vedno večji pomen Gorice kot stične točke med dvema narodnostima. Prijateljsko sožitje in sodelovanje med obema, bo goriška občina nadaljevala in utrjevala, kolikor je to v njeni moči in obsegu.

NOVO ŠOLSKO LETO

Danes se je začelo s prošnjo mašo novo šolsko leto tudi v goriški pokrajini. Število dijakov v nižjih srednjih šolah je nekoliko višje kot lani. Vseh je 5144, vpisalo se jih je v prve razrede 54 več kot lani. V treh nižjih italijanskih srednjih šolah v Gorici, v eni v Gradiški in na eni v Trbižu se je število malo znižalo; na drugih pa je za nekaj enot porastlo.

Tako tudi na slovenski nižji srednji šoli v Gorici. Število je zrastle v primeri z lanskim šolskim letom za tri enote. Vseh dijakov je 243, na novo vpisanih v prve razrede pa 89.

Na višjih srednjih šolah goriške pokrajine je vpisanih 4393 dijakov in dijakinj. Na goriških višjih slovenskih srednjih šolah so pa sledeče številke: na gimnaziji-liceju 32, na učiteljski 27, na trgovski šoli 39.

nimi etiketami in imeni vin. Za nekatere večje vinogradnike je tak način izdatnejši, za mnoge in tudi za enotnost tipičnih briških vin pa najbrže ne.

Pri naši občinski upravi še vedno ne gre tako, kot bi občani želeli. Na zadnji seji je zapustilo sejno sobo več svetovalcev večine, katerim se je pridružila še opozicija. Prvi so predlagali pod Corsijevim vodstvom nezaupnico lastnemu županu in odbornikom, drugi so se jim pridržili. Tako ni prišlo do nobenih sklepov. Neurejenih občinskih zadev je pa še precej. Prej ali slej bo moralo priti do nekih popuščanj od obeh strani in do složnega sodelovanja. Saj mora biti tudi občinski proračun sprejet do konca oktobra, sicer bo zasedel svobodno izvoljeno župansko mesto komisar. Osebna trenja bi že morala zdaj po volitvah izginiti in od ljudstva izvoljena večina in manjšina občinskih upraviteljev bi se morala zavedati, da je vsaka hromitev občinskega sveta samo v veliko škodo ljudstva.

Iz Goriške

Načelne izjave goriškega župana

Zato pa je potrebno, je ugotavljal, pravično in resnično priznavanje vseh pravic, ki jih mora tudi slovenska manjšina uživati v kulturnem, gospodarskem in političnem življenju. Sestavljen bo tudi poseben svet na občini, ki se bo ukvarjal s temi vprašanji.

Na isti seji so svetovalci tudi potrdili zamenjavo izvoljenega občinskega svetovalca prof. Bratuža s prvim neizvoljenim na isti listi SDZ prof. Bratino.

Svetovalci so izvolili še občinsko volilno komisijo v katero je prišel od Slovencev kot namestnik svetovalec prof. Bratina.

★

Standrež**OBCNI ZBOR PROSVETNEGA DRUŠTVA**

V torek, 22. septembra, so se zbrali v mali dvorani župnijskega doma člani in prijatelji prosvetnega društva »Standrež« na občni zbor, da pregledajo enoletno delovanje in da si izvolijo nov odbor.

V prejšnji sezoni je društveno delovanje zajelo nova področja, zato so bili prisotni mnenja, da bi se odbor sestavljen iz 6 članov, razširil na 11. Predlog je bil sprejet. V novi odbor so bili izboljeni. Brajnik Dušan, Budal Bruno, Mučič Jordan, Nanut Joana, Paulin Damijan, Paulin Igor, Pavletič Jožef, Krpan Lucijan, Zavadlav Anastazija, Zavadlav Majda, Zavadlav Milenka.

Zelo pomlajeni odbor se bo v kratkem sestel, da si porazdeli odborniška mesta.

Občni zbor je ob številni udeležbi članov pozdravil predsednik, ki je spregovoril nekaj uvodnih besed. Tajniško poročilo o delovanju društva je dokaz, da je bilo opravljeno delo uspešno. Najbolj aktiven je bil dramski odsek, ki je poleg daljše komedije »Glavni dobitek« naštudiral tudi dve Čehovi enodejanki »Medved« in »Snubač« ter Vilharjevo »Poštena deklica«. S temi deli je šestkrat gostoval na drugih odrih, na Goriškem, Tržašem in Koroškem.

Skoraj vsako nedeljo so se na domačem odru vrstili nastopi ter razne prireditve. Naj omenimo gostovanje tržaškega gledališča s komedijo »Moč uniforme« ter novogoriškega dramskega gledališča z veseloigro »Ta veseli dan ali Matiček se ženi«. Dobrodska dramska skupina je nastopila z dramo »Prisega o polnoči« ter s pravljico »Sirota Jerica«.

Prosvetno društvo »Standrež« je priredilo več kulturnih večerov, nekaj pevskih in folklornih nastopov. Poskrbelo je tudi za družabnost in priredilo martinovanje, pusto vanje in mladinsko srečanje. V poletnem času so bili na vrsti izleti.

Tudi oba zbora — cerkveni mešani in mladinski — sta pridno vadila in nastopila.

Uredniški odbor prosvetnega društva »Standrež« je v tem letu začel z izdajanjem lista »Standreški zvon«, ki izhaja mesečno ter prinaša razne vaške novice in zanimivosti.

Na tem občnem zboru je bila osrednja misel posvečena mladini in njenemu udeleževanju. Novi odbor, sestavljen iz novih, mladih in svežih sil, bo prav gotovo znal nadaljevati delo po smernicah, ki mu jih je občni zbor nakazal.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Njive postajajo ledina...

Izšla je druga letošnja številka revije »Idrijski razgledi«, ki jo izdaja Mestni muzej v Idriji. Tudi ta številka skuša odražati tako gospodarsko kot kulturno dejavnost idrijskega območja. Na uvodnem mestu prinaša razpravo Jurija Bavdaža »Nastanek in razvoj elektroindustrije v Cerknem«, iz katere je razvidno, da je vsa današnja elektroindustrija na Idrijskem zrasla iz podjetnosti nekaterih ljudi. To ponovno potrjuje važnost in pomen človeškega faktorja v industriji in v vsej gospodarski dejavnosti.

Marjan Tavčar je objavil razpravo »Cerknljanska in njena preobrazba«. To je, kot pravi, sociološka skica preobrazbe Cerknljanske pod vplivom industrializacije. »Na njivah ne sadijo več nekaterih kultur (proso, lan, manj pšenice, ovsa ajde, itd.). S tem pa se je v marsičem spremenila tudi zunanja geografska ruralna podoba, piše Tavčar. »Dolga stoletja nespremenjena agrarna struktura njiv, sadovnjakov, travnikov in gozdov doživlja spremembe. Ne katere odročne, nerodovitne in preveč v strmini ležeče njive je prerasla ledina. Košnja na nekaterih planinskih senošetih, ki terja preveč garanja..., opuščajo. Prerasča jih grmovje. Nižinske predele, zlasti na območju Cerkna, bo v naslednjih desetih, dvajsetih letih zasedla razraščajoča se urbanizacija Cerkna. Zemlja torej ponekod izgublja vrednost, drugod pa jo pridobiva. Stanovanjska kultura, ki je del kulture in vrednot ljudi, se pod vplivom industrijske in urbane kulture bivališč začneja spreminjati tudi po vaseh. Stereotip patriarhalnega kmečkega bivališča se zlagoma raztaplja v novem stereotipu meščanske zgrajenega in opremljenega stanovanja. Stare kmečke hiše želijo mladi delavci iz vasi prilagoditi bolj mestnemu okusu. V bivališčih svojih staršev in dedov se ne počutijo več dovolj udobno, moderno. Nastajajo velika zasteklena okna, kmečka »hiša« se je marsikje preoblekla v dnevno sobo ali kar sprejemnico. Kuhinje so se že večinoma znebile kmečkih ognjišč. Novo domovanje se želi otrestiti vseh funkcij, ki so bile potrebne kmetu, sedaj pa so odvečne, pridobiva pa nove funkcionalnosti... Z vsemi temi arhitektonskimi novostmi marsikje zelo nasilno posegajo v organsko celovito geografsko podobo stare kmečke arhitekture alpske hiše. Stanovanja delavcev so opremljena različno. Kmečki okus se prepleta z meščanskim. Kič je zelo cenjen. V stanovanjih delavcev po vaseh stojijo gospodinjstvi stroji, ki pa marsikje učinkujejo kot tujek v preveč starinskem kmečkem ozračju in okolju.

Tavčarjevo zelo dobro razpravo spremlja nekaj fotografij.

Zmago Bufon je prispeval razpravo o znamenem naravoslovcu Janezu Scopoliu, ki je 16 let prebil v Idriji in napisal tam tudi eno svojih knjig. Zgodovinski značaj ima tudi razprava dr. Marije Verbič »O lesu za idrijski rudnik, prvih idrijskih grabljah in klavžah«. Janez Jeram je napisal sociološko-etnografsko študijo o kmečkem hlapcu, Tomaž Pavšič piše o dvestoletnem jubileju gledališkega življenja v Idriji, Jože Čar pa o programu dela Mestnega muzeja. V tej zares zanimivi številki »Idrijskih razgledov« najdemo še nekaj drugih dobrih člankov. Iz vseh je občutiti skrb za napredek idrijskega območja in hkrati za ohranitev njegovih starih kulturnih vrednot, s katerimi naj bi se oplemenitile nove.

MLADIKA 8-9

Pred nekaj dnevi je izšla osma in deveta številka tržaškega obzornika Mladike. Iz nje ne bogate vsebine omenjamo več člankov in slik o študijskih dnevih v Dragi. Zanimivi in za našo stvarnost važni so odmevi na ta sestanek in to tudi negativni. Rado Bednarik objavlja pristržne spomine na Franceta Bevka. Vrstijo se še opisi skavtskih taborov, Jevnikarjevi izvirni zapisi o naši zamejski literaturi in običajne rubrike. V pesniškem delu sta zastopana Nelly Schuster iz Ljubljane in Boris Pangerc iz Trsta.

ABONMAJE ZA SLOVENSKO GLEDALIŠČE

sprejema Slovensko gledališče vsak dan, razen ob praznikih in v ponedeljkih dopoldne, v Tržaški knjižarni, Ul. S. Francesco 20, tel. 61792, od 8. do 12.30 in od 15.30 do 19. Plačljivi so v treh obrokih do 1. februarja 1971.

Abonmaje nabirata tudi SLOVENSKA PROSVETA in SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA v Trstu ter poverjeniki v okoliških krajih.

Sedanja pisateljska generacija na Islandiji

Naravnost presenetljivo je, kakšno kulturno moč je izžareval mali islandski narod ves čas svoje zgodovine v ostali evropski svet. V razdobju od leta 1000 do 1200, ko je bilo Islandcev komaj okrog 30.000, je ustvarilo islandsko ljudstvo s svojimi »Sagami« najboljšo literaturo na severu, stvaritve, ki so še danes vzor marsikateremu modernemu romanu piscu in jih tudi zahtevni moderni bralci prebere v eni sapi. Na žalost vse do najnovejšega časa nobena teh sag, ki so dolge kot pravi romani in pripoveduje zelo realistično o pustolovščinah raznih naseljencev na Islandiji, ni bila prevedena v slovenščino. Prav pred kratkim pa je izšla v slovenskem prevodu znamenita »Saga o Njalu«, nekoliko skrajšana, a v samostojni knjigi.

Pa tudi moderna islandska literatura uživa svetovni sloves in ima svojega Nobelovega nagajenca Laxnessa. V ilustracijo naj navedemo, da so v zadnjih 75 letih prevedli 1090 del iz literature naroda, ki šteje danes komaj 200.000 ljudi, v tuje jezike, pri čemer pa gotovo niso upoštevani vsi prevodi. Nekaj islandskih romanov je izšlo tudi v slovenščini in so se takoj močno priljubili bralcem, kot npr. znameniti roman »Ljudje na Borgu«. Ravno letos pa prinaša mladinski tednik »Pastirček« v Trstu mladostne spomine islandskega pisatelja Svenssona.

Foleg Laxnessa, ki je dobil leta 1955 Nobelovo nagrado za literaturo in ga pozna ves svet — njegov roman »Islandski zvon« in še nekaj

drugih del imamo tudi v slovenščini — imajo Islandci danes še celo vrsto odličnih pisateljev. Islandska literatura je zacvetela zlasti, ko so se Islandci znebili danskega gospodstva nad svojim otokom in zaživeli neodvisno življenje v svobodi. V mnoge jezike so prevedeni romani Gunnarja Gunnarsona in Kristmana Gudmundsona. Gunnarsson je pisal prvotno v danščini, ker je živel na Danskem, Gudmundsson pa v norveščini, ker je živel na Norveškem, a oba sta se vrnila v domovino in zdaj pišeta v islandščini. Prvi piše romane, ki prikazujejo življenje islandskega ljudstva na prehodu v moderne družbene oblike, drugi pa zlasti ljubezenske romane. Danes 60-letni pisatelj Gustav Danielsson je napisal poleg dram in novel 15 romanov, zajete po večini iz kmečkega življenja na jugu Islandije, iz islandske zgodovine in modernega islandskega življenja. V enem teh romanov »Slepa miš« (mišljena je otroška igra »slepa miš«) je prikazal boj mladega dekleta, da se postavi na lastne noge v življenju.

55-letni Stefán Jónsson piše odlične novele in je zaslovel zlasti z romanom »Pot k mostu«, v katerem opisuje dogodivščine dveh bratov doma na deželi in v Reykjaviku. Indridi Torsteinsson pa je opisal v romanu »79 na postaji« usodo kmečkega sina, ki postane šofer taksija v Reykjaviku, kjer se zalubi v poročeno žensko, katere mož je v blaznici. Ko pa zve, da ima ženska, ki jo ljubi, razmerje z ameriškim vojakom iz oporišča v Keflaviku, hoče v obupu pobegniti z avtom na domačo kmetijo, a se med vožnjo domov smrtno ponesreči. Roman je postal bestseller na Islandiji, kjer je njegova vsebina zelo aktualna za islandske razmere.

V romanu »Dežela in sinovi« pa je prikazal Torsteinsson beg kmečkih sinov v mesto in obenem zvestobo in požrtvovalnost tistih, ki ostanejo na domači zemlji. Moderne teme obravnava v svojih romanih Steinar Sigurjonsson (ženska, ki omahuje med nogometašem in pisateljem, življenje mladih ribičev, ki jih dekleta zaradi njihove revščine in preproščine ne marajo, in podobno). Ta in pa Gudbergur Bergsson, Matthias Johannessen in še vrsta drugih spadajo že k mladi generaciji islandskih pisateljev, ki si izpod Laxnessovega vpliva že lažje samostojne poti.

Merianov zvezek o Sloveniji

Merianovi zvezki, pravzaprav monografije o posameznih evropskih deželah so že davno zasloveli po vsej Evropi. Izdaja jih Hoffmann und Camp Verlag v Hamburgu. Imenujejo se po znamenitem potopiscu in geografu Merianu, izhajajo pa mesečno. Kot tretji zvezek letošnjega letnika, ki je že triindvajseti, je izšla monografija »Istrien - Slowenien« (Istra - Slovenija). Monografija obsega 104 strani besedila in slik, delno celostranskih in tudi barnih fotografij. Naslovna slika prikazuje barvno fotografijo Rovinja, slika na zadnji strani platnic pa barvno fotografijo kmečkega voznika

s hčerko v dolini Planice v Sloveniji.

Monografija obsega petnajst daljših in več manjših člankov. Daljše članke so napisali nemški in slovenski avtorji, pri čemer pa je treba takoj pristaviti, da so članki nemških avtorjev po večini bolj napisani in Slovenijo bolj in značilnejše predstavljajo kakor članki slovenskih avtorjev, ki so skoro vsi polni značilnih tožb o naši slovenski majhnosti in prežeti s solzavostjo, medtem ko nemške avtorje geografska majhnost slovenske domovine za seno, kozolci, katere je najti samo v tej

(Nadaljevanje na 7. strani)

Sodobno kmetijstvo

Burgundija - vino in turizem

Dobro vino ni samo rezultat žlahtne trtne sorte, tal, podnebja in kletarjenja, ampak tudi rezultat organizacijskih sposobnosti pridelovalcev, primernege ovrednotenja pridelka in pa zanimanja za povezavo vina s kakšnimi širšimi interesi npr. s turizmom. Vse to velja v primeru Burgundije. V Burgundiji je sicer mnogo malih vinogradnikov, vendar so to pomanjkljivost skušali odpraviti z dobro organizacijo. Imajo namreč vrsto združenih kleti, ki predelajo približno tretjino vsega grozdja tega območja. Za nepoučene želimo dodati, da je Burgundija ena izmed glavnih vinorodnih območij Francije, regija, ki gospodarsko gravitira na Pariz in Lyon, ki šteje 1,5 milijona prebivalcev, od katerih se 117.000 aktivno ukvarja s kmetijstvom. Površina regije pa znaša 31.592 kv. km. Glavne trtne sorte Burgundije so Pinot, Gamay, Chardonnay in Aligote. (Prvi da odlična rdeča, zadnji pa bela vina). Glavna vina pa so Beaujolais, Beaujolais Villages, burgundec, Brouilly in Macon Supérieur. V Burgundiji imajo celo sindikat za zaščito vinogradništva. Povezani so med sabo tudi trgovci z vinom. Vinogradniki in trgovci pa so povezani v medstrokovnih odborih, ki skrbijo za propagando vin doma in po svetu. Sicer pa skrbijo medtrokovni odbori tudi za tehnično raziskovanje in izboljšanje kakovosti.

Kot je razvidno že iz naslova, želimo obrniti pozornost bralcev na tesno vez, ki obstaja v Burgundiji med vinsko proizvodnjo in turističnimi interesi. Znanе so »festivités vineuses«, posebno pa vinske ceste. Omeniti velja še zdržbe vin in pa razne razstave združene z gastronomskimi prireditvami, vinski muzej, znamenite vinarne, itd.

VINSKE CESTE

Posebno pozornost zaslužijo vinske ceste. Comité Professionnel du Bourgogne in pa Comité Interprofessionnel des Vins de Bourgogne (medstrokovni burgundski vinski odbor) sta pripravila lično brošuro o »grands vins et tourisme« (o vinu in turizmu torej) skupno z zemljevidom celotnega področja in navedbo vseh »vinskih poti«. V prvi vrsti gre za tisto, ki se začne pri Vilefranc in ki preko Beaujolais-ja doseže Dijon. Tu si je moč ogledati in obiskati znamenite kleti, starodavne gradove in slavne vasi, ki so dale svoje ime še bolj slavnim vinom. Poskrbljeno je za ljubitelje žlahtne kapljice in za sladokusce, pa tudi za kulturne potrebe (samostan Cluny, bazilika Saint Philibert v Tournusu, vrsta kulturno-zgodovinskih poslopij v Beauneju, sicerijanski samostan Cîteaux, grad Pommard de

Vougeot). Obiskovalec pa lahko izbira tudi med krajšimi vinskimi cestami, ki pa niso nič manj zanimive od pravkar omenjene.

Če se zdaj povrnemo v naše razmere, lahko rečemo, da je velika škoda zaradi zamujenega, sicer pa da si lahko zavihtimo roka-ve, kajti tudi pri nas se da v tem oziru marsikaj narediti. Pomislimo na prelepa Brda tostran in onkraj meje, na cesto terana itd. Koliko je neizrabljenih možnosti za ovrednotenje naravnih lepote, kulturnih objektov, pristrčnih vasi, dobrih kleti in gostiln itd. V začetku bi seveda bilo treba vložiti nekoliko energij, poskrbeti za propagandni material, pripraviti eno ali večednevne vinske izlete, organizirati tudi več prireditvev ob sami trgatvi, povečati število tujskih sob pri zasebnikih, itd. Toda vedeti moramo, da velik del dežele Furlanija - Julijska krajina v turističnem oziru gravitira na Goriško in Kras tostran in onkraj meje, tako da bi bila velika gospodarska škoda, ko se ne bi podali na bolj zahtevne, a tudi zanimivejšje poti ovrednotenja naših vsestranskih zanimivosti in lepote.

Merianov zvezek o Sloveniji

(nadaljevanje s 6. strani)

sploh ne zanima, ampak vidijo predvsem njeno lepoto in značilnosti, posebno še njeno pestrost. Johan Georg Reissmüller začne svoj lepi članek pod naslovom »Sanfte Schwester Slowenien« — Mila sestra Slovenija — z besedami: »Gori, na severu, alpski vrhovi; proti vzhodu globoki gozdovi; na jugovzhodu Jadran; vmes rahlo razgrnjena holmasta dežela — narava ni Sloveniji ničesar odrekla. Ampak le zato, ker so ji tudi njeni prebivalci vse dali, je ta mala republika najboljši kos Jugoslavije, evropska oaza na vratih Balkana. Urejena in čista se kažejo mesta kot tudi ceste. Travniki s svojimi visokimi, strešnatimi ogradi

deželi, vplivajo vedno kot nedeljsko pospravljene. Toda nikjer se ne povzdiguje red v tirana. Slovencem je lasten smisel za pravo mero, brez katerega ni prave humanosti.« Avtor poudarja potem značilnosti, ki napravljajo Slovence za čisto samosvoj narod. Poudarja, da jih odlikujejo varčnost, zmernost, odprtost do inozemskih sosedov. »Ali ni mogoče tu kar z rokami otipati, kaj pomeni, da Slovenci niso bili pol tisočletja ujeti v tuškem cesarstvu kot Srbi, Črnogorci, Bosanci in Makedonci? Ampak takoj se nam pojavi dvom. Tudi Hrvatje, južnovzhodni sosedje Slovencev, so bili obvarovani daljšega turškega gospodstva, in vendar učinkuje Slovenija bolj evropsko kot Hrvaška,« piše Reissmüller, ki je dopisnik nemškega dnevnika »Frankfurter Allgemeine Zeitung« v Beogradu ter je ta članek tudi najprej objavil v omenjenem dnevniku. Članek spremelja celostranska barvna fotografija slovenskega travnika s kozolcem in staro lepo cerkvijo v ozadju.

Othmar Franz Lang piše o čudoviti jeseni v Slovenskih gorah, Ernest Trost o stari Ljubljani in o Sloveniji ter Istri na splošno ter o ostankih starega avstrijskega okolja v njima, Karl Gustav Ströhm o slovenskih Alpah, Karl E. Buchalla pa piše o gospodarski vlogi Slovenije v Jugoslaviji, o lanskem cestnem sporu z beograjsko vlado in o učinkovitosti slovenskega gospodarstva in samoupravljanja ter o birokratskih težavah, ki jih mora Slovenija pri tem premagovati. Izmed slovenskih avtorjev sodelujejo v monografiji Valter Bohinec, Emilijan Cevc in Marijan Zadnikar, France Habe, Boris Kuhar, Mirko Šošarič, Janez Gradišnik in Milan Maver. Največkrat ima bravec vtis, kot bi se ti v svojih člankih sramovali pisati o lastnem narodu, zato poudarjajo bolj negativne kot pozitivne slovenske lastnosti in nekatere pri tem celo nehote v negativnem smislu potvarjajo slovensko zgodovino. V monografiji pogrešamo samostojen članek o slovenski literaturi, medtem ko piše o slovenskem jeziku Janez Gradišnik.

Ne prenašli se s trgatvijo!

Ponekod (predvsem v tržaškem Bregu) se je že začela trgatve, drugod pa stoji pred vrati. Pričujoče vrstice so namenjene tistim, ki se za trgatve še niso odločili. Treba je namreč izrabit sedanje ugodne vremenske razmere, kajti le lepoto more dati grozdju pravo zrelost, ki bo omogočila vinogradnikom, da bodo ponesli v klet sladkor. Predpogoj kakovostnega vina je mošt, ki je bogat na sladkorju.

Jasno pa je, da zakasnela trgatve povzroča nekoliko izgube na količini grozdja, ne gre pa pozabiti, da se pri tem pridobi kakšno stopnjo sladkorja več, kar pač kakovostno vino bogato poplača vinogradniku trud.

KDAJ JE GROZDJE ZRELO?

Začetek trgatve naj bo torej ob popolni zrelosti, takrat torej, ko grozdje ne more pridobiti nič več sladkorja. Dokler je listje v bližini grozdja zeleno, nepretrgoma nastaja sladkor. Zato je tudi nespametno listje okoli grozdja pred zoritvijo potrgati, češ da bo grozdje bolj dozorelo, ker bo pač bolj izpostavljeno soncu. Grozdje brez listja tudi pri močnem soncu ne more dozoreti.

Iz listja prihaja sladkor v grozd toliko časa, dogler grozdni pecelj ne oleseni. Popolnoma zrel je pa grozd tedaj, ko se trtno listje prične barvati, pri belih sortah rume-

neti, pri črnih sortah pa rdečiti in ko grozdni pecelj oleseni.

Med glavno zoritveno dobo, posebno proti njenemu koncu, pridobi grozdje ob lepih sončnih dnevih na dan tudi 1/4 odstotka sladkorja. Zato naredimo veliko škodo, če grozdje potrgamo prezgodaj, kajti takrat s sladkorjem pridobiva grozdje tudi aromatične (buketne) snovi in izgublja kislino.

— o —

SPOROČILO VINOGRADNIKOM

Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo v Trstu obvešča vse vinogradnike pokrajine, da bo ob koncu zime razdelilo omejeno število cepljenih sadik s 50-odstotnim prispevkom na kupno ceno.

Na razpolago so cepljenke sledečih sort: refošk, merlot, malvazija iz Ronk, sauvignon in to v različnih količinah.

Cepljenke so domače proizvodnje, iz trsnice, ki je pod neposrednim nadzorstvom kmetijskega nadzorništva in izvirajo iz najboljših krajevnih kultur.

Vsi tisti, ki nameravajo izvesti nove nasade, ki pa so lahko tudi manjšega obsega, so vabljeni, da naročijo cepljenke na sedežu nadzorništva v Ulici Ghega št. 6.

Naročila se sprejemajo do izčrpanja razpoložljivih količin.

RADIO TRST A

F.J. * 51

S M R T

V POMLADI

* NEDELJA, 4. oktobra, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.45 Glasba za kitaro; 10.45 Za dobro voljo; 11.15 Oddaja za najmlajše: E. Adamič: »Čebelji krog«, Dramatizirana zgodba. Drugi del. 11.35 Ringaraja za naše malčke; 11.50 Vesele harmonike; 12.00 Na božna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 J. B. Molière: »Don Juan«, Igra; 17.00 Parada orkestror; 17.30 Revija zborovskega petja; 18.00 Miniaturni koncert; 18.40 Bednarik: »Pratika«; 19.00 Lahka glasba; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Glasba iz filmov in revij; 20.00 Šport; 20.30 Iz slovenske folklorne: »Ljudske pesmi«; 21.00 Semeni plošč; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Sodobna glasba; 22.25 Zabavna glasba.

* PONEDELJEK, 5. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Saksofonist Papetti; 12.10 Kalanova »Pomenek s poslušavkami«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni mojstri; 17.35 Vaše čtivo; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Deželni skladatelji; 18.50 Ansambel »Sasbistae da Gunabara«; 19.10 »Odvetnik za vsakogar«; 19.15 Zbor iz Gradeža; 19.35 Revija glasbil; 20.00 Športna tribuna; 20.35 Pesmi od vsepovsod; 21.00 Pripovedniki naše dežele: V. Pololajec: »Kaj tako opojno diši?«; 21.45 Slovenski solisti. Pianist Marijan Fajdiga. Škerjanc: Variacije brez teme: Osterc: Koral in fuga; 22.05 Zabavna glasba.

* TOREK, 6. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 Bednarik »Pratika«; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinski ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas, Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert; 19.10 E. Cevc: Preproste stvari: »Vrata«; 19.20 Moški zbor iz Jazbin vodi Klanjšček; 19.40 Na vrhu lestvice; 20.00 Šport; 20.35 Stravinsky: »Življenje razuzdanca«, opera.

* SREDA, 7. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 Brali smo za vas; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Sodobne popevke; 17.35 Slovarček sodobne znanosti; 17.55 Jevnikar: »Slovenščina za Slovence«; 18.15 Umetnost; 18.30 Violinist Uto Ughi, pri klavirju Macoggi; 19.10 Higiena in zdravje; 19.20 Jazzovski ansambli; 19.40 »Beri, beri rožmarin zeleni«; 20.00 Šport; 20.35 Simf. koncert. V odmoru (21.15) Za vašo knjižno polico; 22.05 Zabavna glasba.

* ČETRTEK, 8. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Harmonikar Sony in orkester; 12.10 F. Antonini: »Otroške želje v sanjah«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Kako in zakaj; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Nove plošče resne glasbe; 19.10 Pisani balončki; 19.30 Izbrali smo za vas; 20.00 Šport; 20.35 L. Malorba: »Doba strahu«. Radijska drama; 21.45 Skladbe 15. in 16. stol. za lutnjo; Igra Tonazzi; 22.05 Zabavna glasba.

* PETEK, 9. oktobra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 Stanovanjska kultura in »vreme skozi stoletja (2)«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 za mlade poslušavce: Čar glasbenih umetnin; 18.15 Umetnost; 18.30 Sodobni slovenski skladatelji. Lajovic: Caprice. Orkester RTV Ljubljana vodi Prevorsek; 18.40 Priljubljene melodije; 19.10 C. Schwarzenberg: Zgodovinski razvoj socialnega skrbstva v Italiji (2) »V času restavracije«; 19.20 Moški vokalni ansambel »Fantje na vasi«; 19.40 Novosti v naši diskoteki; 20.00 Šport; 20.35 Delo in gospodarstvo; 20.50 Kocert operne glasbe; 21.50 Nekaj jazz; 22.05 Zabavna glasba.

* SOBOTA, 10. oktobra, ob: 7.30 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Veseli motivi; 12.10 M. Businco: O človeški prehrani; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio - oddaja za avtomobiliste; 16.10 Operetne melodije; 17.00 Znani pevci; 17.20 Za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa do koncerta; 17.35 Lepo pisanje; 17.55 Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Stare pesmi v sodobni izvedbi; 19.10 Po društvih in krožkih: Taborniški rod Modrega vala; 9.20 Hughesov jazzovski orkester; 19.45 Komorni zbor RTV Ljubljana vodi Lobič; 20.00 Šport; 20.50 A. Marodič »Madame Dinoh«. Radijski oder, režira Kopitarjeva; 21.10 Vibrafonist Gibbs; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Zabavna glasba.

»Tudi nam se je nekaj bolje godilo, dokler nismo prišli pod te cigane,« je rekel stari Krulc iz sosedne vasi. »Da bi jih vrag!«

»Vrag jih ne bo, a jih bo Hitler!« je rekel Hazimali. »Daj ga še liter na mizo, Lizika. Placam jaz. Trčimo, da bi se to kmalu zgodilo!«

»Kaj misliš, ti, Tinek, ali bo res prišel Hitler tudi sem?« je vprašal mlad kmet, glasno, da so vsi slišali. »Ti si bolj študiran kot mi in več veš. Kaj praviš, kaj bo?«

»Ne vem, kaj bo, ker nisem prerok,« je rekel Tine nekoliko ostro. »Toda če bodo zasedli hitlerjanci tudi Slovenijo, nam gotovo ne bo bolje, ampak še slabše kot zdaj.«

»Slabše bo za vas gospodo,« je zafrkljivo dejal Hazimali. »Za nas, ki moramo delati, za nas kmete, pa bo boljše.«

Oglasilo se je pritrdilno mrmranje.

Tine se najprej ni mislil vmešavati v njihov pogovor. Hotel je spiti svoj polič vina in oditi. V gostilno je bil stopil le zato, da bi prišel malo med ljudi in morda, ne da bi se tega prav zavedel, tudi iz želje, da bi pokazal, da mu ni nerodno pred vasjo, ker je izstopil iz bogoslovja, in da bi dokazal materi, kako sta njena zadrega in strah pred ljudmi zaradi tega odveč. Toda zdaj, ko so ga kmetje izzvali, jim ni hotel ostati dolžan odgovora.

»Ti torej misliš, da spadam jaz h gospodi?« je rekel Hazimaliju. »In da bo Hitler obračunal le z gospodo, kmetom in delavcem pa bo prinesel raj?«

»Nisem rekel, da bo prinesel raj,« je rekel Hazimali. »Bolje pa nam bo.«

»Ali imaš otroke?«

»Tri.«

»Tudi marsikdo drugi med vami ima še majhne otroke,« je dejal Tine in se ozrl po njih. Večino jih je poznal. »Ali si lahko mislite, kako vam bo pri srcu, ko bodo morali hoditi vaši otroci v šole, v katerih se bodo učili samo nemško, in ko boste morali vi trditi, da ste Nemci, ne pa Slovenci, in ko bo vaš jezik preziran in izpodrivan, če ne prepovedan, in vas bodo poklicali v nemško vojsko ter vas morda poslali kam na fronto?«

»Kdo pravi to?« je rekel Hazimali nekoliko v zadregi.

»Jaz. Ker vem, kaj bi se zgodilo, če bi prišel Hitler tudi sem.« Nalašč je govoril v narečju, da bi poudaril, kako se ne čuti iznad njih.

»Jaz pa sem govoril v Nemčiji z ljudmi, ki imajo nekaj besede, pa so mi rekli, da naj se nikar ne bojimo, da ne bodo storili nikomur nič hudega, pustili nam bodo jezik in vse, prišli nas bodo samo odrešiti izpod tistih ciganov tam doli.«

»So pač videli, da je tebe lahko nafarbati,« je rekel Tine. »Le komu je toliko do tega, da bi nas odrešil? Zaradi našega dobrega gotovo ne. Če bodo prišli hitlerjanci sem, na našo zemljo, bodo prišli zato, da bi se je polastili in naše ljudstvo potujčili, ne pa zato, da bi nam pomagali.«

»Govoriti znaš, saj si študent... ali kaj že,« je rekel Hazimali s poudarkom, da bi ga zbodel. »A le govori, prav imam pa jaz. Nam preprostim ljudem, nam kmetom, bo boljše, ko pride Hitler, vam pa bo že pokazal,« je rekel zagrizeno.

»Kaj se bosta prepirala!« se je oglasil stari Krulc. »Naj fant rajši pove, kaj misli, ali bo

Hitler prišel sem ali ne. Iz časnikirov ne more človek ničesar zvedeti.«

Še nikoli prej se ni bil zapletel Tine v tak politični pogovor z ljudmi v vasi. Tu pa tam se je bil sicer spustil s kom v pogovor, a nikoli o tako vročih političnih zadevah in nikoli tako javno. Ni vedel, kako naj govori z njimi, da bi jih prepričal ali da bi vsaj omajal njihovo nesmiselnost, naivno vero, da jih bo Hitler odrešil vseh njihovih težav in izkoriščanja. Ali ne bodo zvenele njegove besede samo kot prazne fraze?

Spregovoril je negotovo in moral je iskati besede, ki so se mu zdele prepričljivejše, bolj domače, da bi ne zvenele preveč prazno, preveč »mestno«. Imel je občutek, da se mu zapleta jezik in da otipava z besedami ljudi pred seboj, ne da bi našel pot v njihove mozgane, v njihove duše. Toda potem je pozabil na negotovost, besede so mu same prihajale na jezik, in začutil je skoro nekako veselje, da končno lahko spregovori tako preprostim, a odkritim in v bistvu poštenim ljudem, ki so se čutili le zatirane in varane, o tistem, kar je tolikokrat premišljeval v svoji duši in kar se mu je zdelo tako jasno. Govoril jim je o tem, kdo je Hitler, kako nasilna je njegova oblast, kako zapira politične nasprotnike in sploh vse, ki si upajo pokazati drugačno prepričanje, v koncentracijska taborišča in kako je dal pobiti zaradi tega celo mnoge svoje nekdanje pristaše, Röhma in druge.

(dalje)

DRAGOCENA DOKUMENTA

Založništvo tržaškega tiska je izdalo izveček iz znane knjige »Aula IV«, v kateri so navedeni vsi procesi proti Slovencem in Hrvatoma ter drugim antifašistom iz bivše Julijske krajine pred posebnim fašističnim sodiščem v letih 1927-1943. Gre za dragocen dokument, ki priča o visokem deležu primorskega slovenskega ter hrvaškega ljudstva v boju proti fašistični strahovladi.

Isto založništvo je hkrati izdalo brošuro z naslovom »Bazovica«, s katero je počastilo spomin bazoviških junakov ob 40-letnici njihove nasilne smrti.

Obe deli sta naprodaj v slovenskih tržških knjigarnah.

MODROST

V Združenih državah izpodriva letalski osebni promet vedno bolj tistega po železniških progah. Zato si je železniška uprava izmislila posebno vabilo, da bi privlekla čim več potnikov. Glasi se pa takole: Vozite se z železnico! Doslej ni bil še noben vlak iztirjen proti Kubi!

V sredo, 7. oktobra, bo nastopil v kino dvorani v Skednju pod vodstvom prof. Elijane Zajec

ORKESTER MIRAMAR

(junior in senior)

Harmonikarski ansambel bo nastopil z najlepšimi skladbami svetovnih skladateljev.

Začetek ob 20.30

Vabljeni vsi!